

Estnistorian ksto 49/30.3.1987 MD

DRAGSFJÄRD, SÖDERLÅNGVIK, NÖJIS

Kompletterande provutgrävning av  
en stenåldersboplats 01.06.1985

DRAGSFJÄRD, SÖDERLÅNGVIK, NÖJIS

Kompletterande provutgrävning av  
en stenåldersboplats 01.06.1985

Kommun : Dragsfjärd  
By : Söderlångvik  
Tomt : 1:60  
ägare Föreningen Konstsamfundet r.f.

Grundkarta : 1034 11

Koordinater : x 6661 90  
y 579 50  
z c. 30 m.ö.h. (enligt grundkartan)

Fynd : TYA 275:1-14  
Tidigare fynd : TYA 243:1-24

Rapportens innehåll : 4 textsidor  
3 bilagor

Tidigare undersökning:

Dragsfjärd, Söderlångvik, Nöjis

Provutgrävning av en stenålders-  
boplats 19-20.05.1984

Stenåldersboplatsen i Nöjis är belägen c. 3 km WSW om Dragsfjärds kyrka, norr om vägen mellan Dragsfjärds kyrka och Hammarsboda. (bilaga 1)

Provundersökningen utfördes i form av en fältarbetsövning för amatörarkeologi-kursen vid Dragsfjärds arbetar-institut. Utgrävningen leddes av hum.kand. Henrik Asplund och övervakades från museiverkets sida av fil.mag. Anna-Liisa Hirviluoto.

#### UNDERSÖKNINGENS FRÅGESTÄLLNING OCH STRATEGI

Undersökningarna på stenåldersboplatsen i Nöjis, som företogs våren 1984, kunde inte på ett tillfredsställande sätt besvara de viktigaste frågorna gällande boplatsens utnyttjande; fyndmaterialet gav ingen vink om boplatsens datering och kulturlagrets karaktär möjliggjorde inte en tolkning av bosättningsintensitet. Boplatsens datering var man i avsaknad av daterande fynd tvungen att granska med hjälp av kartor över terrängen och fyndplatserna i Nöjis. På detta sätt kunde man hypotetiskt förknippa boplatsen med den sena kamkeramiska tiden. (se den på sid 1 nämnda utgrävningsrapporten)

Provutgrävningsområdet hade år 1984 karaktären av en tillfällig boplats, eller en boplatsperiferi. Kulturlagrets knapphet och låga fosfatvärden tydde på att platsen inte hade utnyttjats speciellt intensivt, men möjligheten att ett boplats-centrum med tydliga kulturlager skulle finnas i närheten, kunde inte uteslutas. Tvärtom verkade det intuitivt sett som om terrängen skulle bli lämpligare för bosättning speciellt mot norr och nordost. (se den på sid 1 nämnda utgrävningsrapporten)

Den kompletterande provutgrävning, som 01.06.1985 företogs i Nöjis strävade till att testa ovan refererade hypoteser. Undersökningsstrategin var liksom tidigare systematisk grävning av provgropar med 10 m:s mellanrum. Provgroparna påbörjades som c. 30 x 30 cm stora spadsnitt genom markens ytlager; därefter grävdes de ut med murslev och den avlägsnade jorden sållades. Förutom att fynden togs tillvara, antecknades också uppgifter om kulturlagrets karaktär i varje provgrop (bilaga 3). Efter utgrävningen togs ett jordprov för fosfatanalys ur snittet i kanten av varje provgrop. Vid skrivandet av denna rapport har proven emellertid inte ännu analyserats.

#### KOORDINATSYSTEMET

Koordinatsystemet bygger på en baslinje som år 1984 drogs från råsten 8 på gränsen mellan Ölmos och Söderlångvik byar. Råsten 8 gavs koordinaterna 200/300; koordinaterna växer mot öster (200) och norr (300). Avståndet mellan koordinatpunkterna är 1 m. Eftersom provgropar grävdes med 10 m:s mellanrum, kom endast var tionde punkt till användning vid provundersökningen. Efter att årets undersökning hade avslutats, utmärktes punkterna 440/380, 390 och 420, 450/410 samt 460/390 och 400 med i marken nästan helt inslagna träpålar med respektive koordinatbeteckning.

## PROVGROPARNA

Grävandet av provgropar inleddes norr och väster om det tidigare undersökningsområdet. Detta val gjordes emedan terrängen åt dessa håll var lämplig för repeterande av uppmätning med pejlings-kompass. Det visade sig dock att marken speciellt mot nordväst blev mycket stenig, och att största delen av provgroparna var fyndlösa. I provgroparna 390-410/390 hittades avslag, men inget kulturlager kunde heller här urskiljas. (bilaga 2 och 3)

De intressantaste iakttagelserna gjordes i de provgropar som grävdes öster om det tidigare undersökningsområdet. Kulturlager kunde urskiljas vid punkterna 440/390-400, 450/390-400 samt 460/390-400. I dessa provgropar hittades också avslag eller andra fynd; avslag hittades dessutom i provgrop 450/410. (bilaga 2 och 3)

I provgrop 460/390 var kulturlagret mycket kraftigt; jorden var mörkbrun och innehöll små kolbitar. I gropens ena kant fortsatte kulturlagret djupare än c. 40 cm från markytan. Lagrets karaktär var totalt olik de tunna, ljusa kulturlager som tidigare hade konstaterats i Nöjis. De enda fynden som gjordes i denna provgrop var också de revolutionerande med tanke på tolkningen av boplatsens karaktär; för första gången hittades nämligen skärvor av lerkärl! Skärvorna (TYA 275:11), som är två till antalet, är porösa och härstammar från ett kärl med relativt tjocka väggar (10 mm) och kamstämpeldekoration.

## RESULTATET AV UNDERSÖKNINGARNA ÅR 1985

Grävandet av provgrop 460/390 har gett möjligheter till att se bosättningen i Nöjis i ett nytt ljus, och samtidigt försatt undersökningarna i en helt ny fas.

Med beaktande av informationen som inhämtats från de övriga provgroparna, kan man nu med stor säkerhet säga, att undersökningen år 1984 företogs på ett perifert område av boplatsen. Det kraftiga kulturlagret i provgrop 460/390 bevisar att det i varje fall ställvis existerar kulturlager som motsvarar det som tidigare har kallats "boplatscentrum". Inom det hittills undersökta området grupperar sig de tydligaste kulturlagren i den östra delen, vilket kan tyda på att man först nu har kommit in på det egentliga boplatsområdet. Huruvida det i denna riktning finns kraftiga kulturlager på ett större område, kan endast påvisas genom fortsatta undersökningar.

Det kraftiga kulturlagret i provgrop 460/390 i kombination med fyndet av keramik ger ny information om intensiteten av boplatsens utnyttjande. De nya fynden påvisar nämligen att bosättningen i Nöjis inte har haft karaktären av en tillfällig lägerplats, utan snarare en aktivt utnyttjad boplats.

Fyndet av keramik är - borde i varje fall vara - viktigt också med tanke på boplatsens datering. Skärvorna har en mycket tydlig kamstämpeldekor utförd som ett s.k. korgflättningsmönster med tre parallella 6-delade kamstämpel.

Det har dock visat sig vara väldigt problematiskt att jämföra den funna keramiken med den kamkeramiska kulturens stilkronologi. Relativt breda, korta och tydliga kamstämplar är karakteristiska för stilskede II:1, medan det s.k. korgflättningsmönstret snarare tyder på stilskede II:2. Inom stilskede II:2 är dock kamstämplarna oftast långa och smala.

Tidigare har boplatsens datering hypotetiskt antagits vara förknippad med stilskede III eller IV, men keramiken från dessa stilfaser uppvisar ej heller de samma drag som keramiken från Nöjis. Inom stilskede III:1 är kamstämpeln redan sällsynt, medan olika gropar, ringstämplar och nagelavtryck dominerar. Inom stilskede III:2 verkar kamstämpeln försvinna helt, för att sedan återuppträda inom stilskede IV. Varken kamstämplar från stilskede IV eller den därpåföljande Kiukaiskulturen uppvisar emellertid likheter med keramiken från Nöjis. Det enda draget som tyder på att det kan vara frågan om sen, s.k. "degenererad" kamkeramik, är skärvornas porösa lermassa, som troligen orsakats av ett magringsmedel bestående av kalksten eller ett organiskt ämne.

För att kunna lösa frågan om boplatsens datering borde man dels flytta en exakt höjd över havet från Hammarsboda till undersökningsområdet och dels hitta skärvor av fler lerkärl. Hittills har man vid dateringsberäkningar utgått från grundkartans höjdkurvor, vilka inte är helt exakta. Fynd av fler dekorerade krukskärvor skulle å sin sida ge bättre möjligheter till att datera boplatsen på typologiska grunder.

Den hittills upphittade keramiken kan inte anses leda till ett förkastande av den hypotetiska dateringen till sen kamkeramisk tid. Förekomsten av kamstämplar är helt möjlig inom stilskede III:1, trots att de inte hör till tidens ledmotiv.

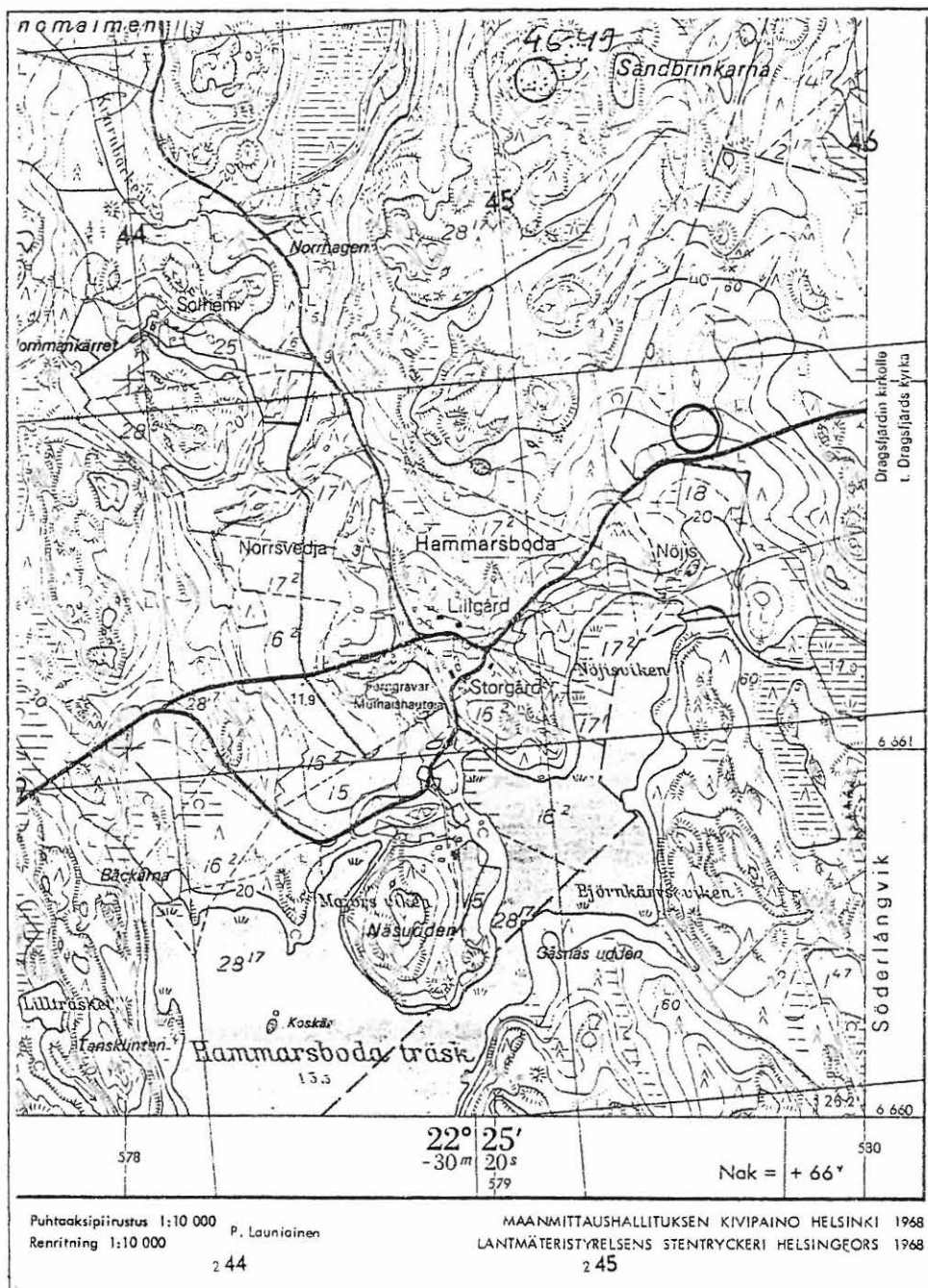
Under senare tid har allt mer velat komma ifrån den ofta alltför snäva kamkeramiska typologin, som inte alltid definierar de olika stilkriterierna på ett odiskutabelt sätt. I detta sammanhang har bl.a. det faktum konstaterats, att keramik av stilskede II ofta förekommer på samma boplatser som keramik av stilskede III:1 (A. Vikkula, Vantaan Maarinkunnas-Stenkulla, tutkimuksia Uskela-keramiikan alalta, Helsingin yliopiston arkeologian laitos, moniste n:o 27, Helsinki 1981). Detta ger anledning till att inte tillsvidare se kamstämpeln som ett uteslutet ornamment i samband med sen kamkeramik.

Abo 23.10.1985

Henrik Asplund

hum.kand.



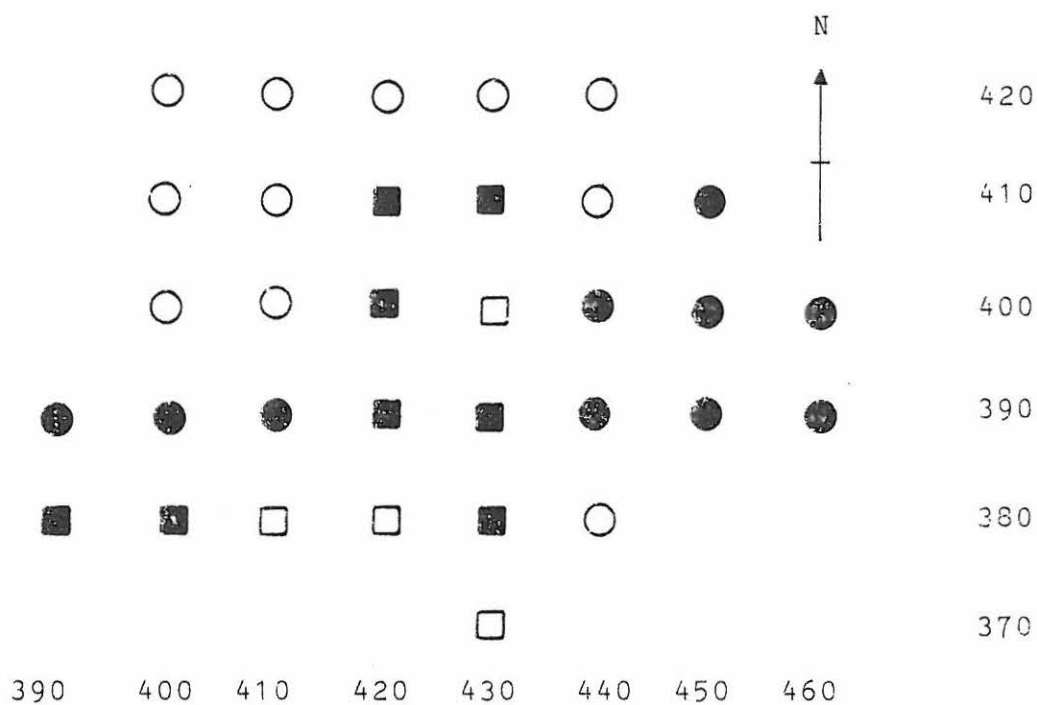


DRAGSFJÄRD, SÖDERLÅNGVIK, NÖJIS 1985

utdrag från grundkartan 1034 11

skala 1:20 000

undersökningsområdet utmärkt med en cirkel



DRAGSFJÄRD, SÖDERLÅNGVIK, NÖJIS 1985

Provgroparnas läge

- - fyndlös provgrop 1984
- - provgrop med fynd 1984
- - fyndlös provgrop 1985
- - provgrop med fynd 1985

## DRAGSFJÄRD, SÖDERLÅNGVIK, NÖJIS 1985

## PROVGRÖPARNA

- 390/390 Inget kulturlager.
- 400/390 Inget kulturlager.
- 400/400 Inget kulturlager.
- 400/410 Inget kulturlager.
- 400/420 Stenigt. Inget kulturlager.
- 410/390 Inget kulturlager.
- 410/400 Mycket stenigt, inget kulturlager.
- 410/410 Mycket stenigt. Provgropen grävdes c. 2 m öster om punkten. Inget kulturlager.
- 410/420 Inget kulturlager.
- 420/420 Inget kulturlager.
- 430/420 Inget kulturlager.
- 440/380 Inget kulturlager.
- 440/390 Möjligt kulturlager till c. 25 cm:s djup; sanden tydligt mörkare än i föregående.
- 440/400 Möjligt kulturlager till c. 15 cm:s djup; mörkare sand i skärningens övredel.
- 440/410 Inget kulturlager.
- 440/420 Inget kulturlager.
- 450/390 Ljust kulturlager till c. 35 cm:s djup. Kolbitar på c. 20 cm:s djup.
- 450/400 Möjligt kulturlager; sanden ljusnade vid c. 20 cm:s djup.
- 450/410 Inget kulturlager.
- 460/390 Skarpt avgränsat tydligt kulturlager, som i gropens västra kant fortsatte djupare än c. 40 cm från markytan. Jorden innehöll små kolbitar.
- 460/400 Tydligt kulturlager till c. 35 cm:s djup. Jorden innehöll små kolbitar.
- Rotvälta 3 Vid sållning hittades ett kvartsavslag.
- Rotvälta 4 Förmultnad rotvälta på västra sidan om punkt 410/390. Vid sållning hittades kvartsavslag.

\* \* \*